

Likestillings- og
diskrimineringsombudet

Dok. ref.

08/670-14/SF-422, SF-711, SF-902//CAS

Dato:

08.05.2009

Anonymisert versjon av uttalelse i sak om vilkår om norsk personnummer og bostedsadresse for å bli kunde i bank

Likestillings- og diskrimineringsombudet viser til henvendelse av 18. april 2008 fra A.

A mener Skandiabankens vilkår om fast bostedsadresse og varig norsk personnummer for å bli kunde, er i strid med diskrimineringsloven § 4.

Ombudet konkluderer med at Skandiabankens vilkår om varig norsk personnummer for å registrere seg som kunde ikke er i strid med diskrimineringsloven § 4.

Likestillings- og diskrimineringsombudets uttalelse kan bringes inn for Likestillings- og diskrimineringsnemnda for full overprøving inn tre uker fra partene mottar ombudets uttalelse, se vedlagte veiledning.

Sakens bakgrunn

Likestillings- og diskrimineringsombudet bygger sin framstilling av sakens bakgrunn på partenes skriftlige redegjørelser.

A har klaget til ombudet fordi han ikke har fått åpne bankkonto i Skandiabanken i Norge. Han mener at han er diskriminert på grunn av etnisitet, som svensk. Da han forsøkte å registrere seg som kunde i Skandiabanken via deres hjemmeside ble han avvist fordi han ikke har permanent norsk personnummer og ikke har folkeregistrert adresse i Norge.

For å bli kunde i Skandiabanken må du i følge www.skandiabanken.no oppfylle følgende kriterier:

- være fylt 18 år
- ha permanent norsk personnummer
- ha folkeregistrert adresse og være bosatt i Norge

A har fast bosted og adresse i Sverige. Han har en avtale med en norsk arbeidsgiver som innebærer at han skal tjenestegjøre 14 uker per år i Norge. I ukene han arbeider i Norge, tilbyr arbeidsgiver bolig. A har ikke arbeidet over 6 uker i strekk og har derfor ikke fått tildelt et permanent, men kun et midlertidig norsk personnummer.

Partenes argumenter

A hevder at utenlandske statsborgere med midlertidig personnummer i Norge stilles dårligere enn norske statsborgere, og at dette i praksis er en form for etnisk diskriminering.

Skandiabankens vilkår innebærer etter hans mening en faktisk diskriminering da utenlandske statsborgere har midlertidig personnummer. Skandiabanken stiller unødvendig strenge krav til identifikasjon, og strengere enn hva Kredittilsynet og hvitvaskingsloven krever. Slik han ser det finnes det altså ikke en saklig grunn for bankens forskjellsbehandling.

Skandiabanken mener primært at deres vilkår er nøytrale og at vilkårene ikke rammes av diskrimineringslovens formål og dermed ikke rammes av forbudet mot indirekte diskriminering på grunn av etnisitet. En betingelse for å bli kunde er at man har norsk personnummer, men har ut over dette ikke noe å gjøre med statsborgerskap.

Det faktum at banken også utelukker svenske statsborgere uten norsk personnummer taler for at banken behandler alle kunder konsekvent og ikke forskjellsbehandler på grunn av etnisitet/statsborgerskap.

Subsidiært mener banken at forskjellsbehandlingen har et saklig formål. Skandiabanken har siden oppstarten 27. april 2000 vært en selvbetjent nettbank uten filialer for kundemottak. En grunnstein i Skandiabankens forretningsmodell er prinsippet om at kunden skal være selvbetjent. Det gjelder også når personer oppretter et kundeforhold med banken.

For å bli kunde i banken, må man først registrere personalia på nettsiden. Kunden oppgir ikke adresse ettersom den hentes direkte fra folkeregisteret. Vedkommende får deretter tilsendt et Personlig-Utlevering-Mottakerbevis (PUM) som inneholder kundens personlige kode og må hentes på Posten. I forbindelse med utlevering av PUM-forsendelsen vil postfunksjonæren gjennomføre nødvendig identifikasjonskontroll og returnere kopi av anvendt identifikasjon til Skandiabanken.

Skandiabankens hovedbegrunnelse for å kreve at nye kunder har norsk *folkeregistrert bostedsadresse*, er hensynet til sikker identifikasjon av kunden og alminnelig sikkerhet. Det er av betydning for å sikre etterlevelse av hvitvaskingslovens § 5 første ledd krav om "gyldig legitimering av kunden" at banken er sikker på at vedkommende bor eller har fast tilknytning til den aktuelle adressen. I tillegg vanskeliggjør man mulighetene for å gjennomføre ID-tyveri ved denne løsningen.

Kravet om *norsk personnummer* er begrunnet i hensynet til etterlevelse av hvitvaskingsloven. Det følger av hvitvaskingsloven § 5 første ledd at banken må påse at nye kunder blir identifisert med gyldig legitimasjon. Banken er kjent med at hvitvaskingsforskriften ikke nødvendigvis krever at legitimasjonsdokumentet må inneholde fødselsnummer og at D-nummer eventuelt kan godtas. Personer med D-nummer har imidlertid ikke permanent adresse i Norge. Det innebærer en sikkerhetsrisiko med hensyn til utsendelse av PUM til riktig adresse og dermed sikker identifikasjon av kunden. Banken har ingen mulighet til å identifisere kunder ved personlig frammøte, jf. hvitvaskingsloven § 5 fjerde ledd.

Til støtte for sitt syn har banken lagt ved svar fra Kredittilsynet i lignende sak. Kredittilsynet tok i den aktuelle saken stilling til om Skandiabanken hadde saklige grunner for å nekte kunder uten norsk personnummer "å ta i mot innskudd eller utføre betalingsoppdrag", jf. finansavtaleloven § 14. Kredittilsynet fant at vilkåret var saklig begrunnet.

Rettslig grunnlag

Diskrimineringsloven § 4 forbyr direkte og indirekte diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn. Med direkte forskjellsbehandling menes en handling eller unnløstelse som har som formål eller virkning at personer på ovennevnte grunnlag blir behandlet dårligere enn andre blir. Med indirekte diskriminering menes enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse,

betingelse, praksis unnlattelse eller handling som fører til at personer på grunn av for eksempel etnisitet blir stilt *særlig ufordelaktig* sammenliknet med andre.

Forskjellsbehandling på grunn av statsborgerskap er som utgangspunkt ikke vernet av loven. Vektlegging av statsborgerskap kan imidlertid innebære indirekte diskriminering på grunn av etnisitet, avstamning eller nasjonal opprinnelse, jf. Ot.prp. nr. 33 (2004-2005) side 88. De samme prinsippene kan i utgangspunktet legges til grunn der det kreves varig norsk personnummer.

Forskjellsbehandling som har et saklig formål og som er egnet, nødvendig og ikke uforholdsmessig inngripende overfor de som forskjellsbehandles anses ikke som diskriminering, jf. diskrimineringsloven § 4 fjerde ledd.

Diskrimineringsloven § 10 oppstiller en regel om delt bevisbyrde. Det innebærer at klager i første omgang må peke på forhold som gir grunn til å tro at forskjellsbehandling har skjedd. Klagers påstand må støttes av hendelsesforløpet og sakens ytre omstendigheter. Dersom det er vist til forhold som gir grunn til å tro at det har skjedd forskjellsbehandling, er det opp til innklagede å sannsynliggjøre at det allikevel ikke har skjedd ulovlig forskjellsbehandling.

Likestillings- og diskrimineringsombudet har kompetanse til å gi uttalelse om et forhold er i strid med diskrimineringsloven eller ikke, jf. diskrimineringsombudsloven § 3 tredje ledd, jf. § 1 andre ledd nr. 2.

Likestillings- og diskrimineringsombudets vurdering

Forskjellsbehandling på grunn av norsk permanent personnummer og/eller norsk folkeregistrert bostedsadresse er som utgangspunkt ikke forbudt etter diskrimineringsloven, jf. oppregningen av grunnlag i diskrimineringsloven § 4. Norsk statsborgerskap er ikke et vilkår for å etablere et kundeforhold i banken. Vilkårene om kombinasjonen permanent norsk personnummer og folkeregistrert adresse i Norge innebærer derfor ikke direkte diskriminering. Ombudet må likevel vurdere om vilkårene kan innebære indirekte diskriminering på grunn av etnisitet eller nasjonal opprinnelse.

Vilkårene vil i praksis ramme personer som har såkalt korttidsopphold i Norge, det vil si at de oppholder seg i Norge mindre enn seks måneder. Da vil man ikke bli registrert som bosatt i det sentrale folkeregisteret. I følge tall fra Statistisk sentralbyrå er det flest lønnstakere på korttidsopphold med bakgrunn fra andre nordiske land. Sterkest vekst i økningen lønnstakere på korttidsopphold er blant personer med bakgrunn fra EU-land i Øst-Europa. Ombudet legger til grunn at bankens vilkår i utgangspunktet stiller krav om en viss tilknytning til Norge, men utelukker ikke at vilkårene kan virke ekskluderende på grunnlag av nasjonal opprinnelse/etnisitet. Det er imidlertid ikke nødvendig å ta stilling til spørsmålet da ombudet uansett er kommet til at bankens praksis ikke fører til at personer blir stilt *særlig ufordelaktig*, jf. nedenfor.

For at en praksis i forhold utenfor arbeidslivet skal være indirekte diskriminerende etter diskrimineringsloven kreves det at den stiller personer *særlig ufordelaktig* sammenlignet med andre. Det stilles altså krav om en kvalifisert dårligere behandling. Det er blant annet begrunnet i Ot.prp. nr. 33 (2004-2005) side 96 ut fra at:

”En lav terskel for å komme inn under handlingsbeskrivelsen for indirekte diskriminering, slik utvalget foreslår, vil kunne få uforutsette konsekvenser. Når loven omfatter et vidt spekter av områder kan det virke urimelig om nærmest enhver forskjell i bestemmelser, betingelser mv. skal innebære indirekte diskriminering.”

Det ombudet skal ta stilling til, er graden av belastning for dem som rammes av praksisen. I tillegg må det tas i betraktning hvor store problemer det vil være for Skandiabanken å forandre på sine vilkår, jf. Ot.prp. nr. 33 (2004-2005) side 96.

Ombudet mener at personene som på grunn av kravet om varig norsk personnummer, ikke har mulighet til å bli kunde i Skandiabanken, ikke stilles *særlig ufordelaktig*. Gruppen som utestenges fra å bli kunde i banken, har først og fremst mindre tilknytning til Norge fordi de oppholder seg her i kortere tid enn seks måneder. Ombudet legger til grunn at de fleste allerede har konto i en bank i hjemlandet. Alternativt har de anledning til å opprette konto i en norsk bank med kundemottak. Den eventuelle økonomiske gevinsten man oppnår ved å benytte seg av Skandiabanken kan uansett ikke sies å være så stor at personer som ikke får denne muligheten, stilles særlig ufordelaktig sammenliknet med andre som får etablere kundeforhold i Skandiabanken.

På grunn av bankens prinsipp om selvbetjening uten filial for kundemottak, er det ikke en mulighet å identifisere kunder ved personlig fram møte. Ombudet finner at dersom banken ikke har mulighet til å kreve permanent norsk personnummer og folkeregistrert bostedsadresse, ville det føre til en total omlegging av virksomheten, noe som igjen vil kunne føre til reduserte fordeler for den totale kundegruppen.

Konklusjon

Likestillings- og diskrimineringsombudet konkluderer med at Skandiabankens vilkår om varig norsk personnummer for å registrere seg som kunde ikke er i strid med diskrimineringsloven § 4.

Med vennlig hilsen

Beate Gangås
Likestillings- og diskrimineringsombud

Vedlegg: Veiledning om å bringe en sak inn for Likestillings- og
diskrimineringsnemnda.
Kopi: Skandiabanken, Postboks 7077, 5020 Bergen.
Saksbehandler: Cathrine Sørli.